

DEPUTAT ÎN PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

MD-2073, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare nr.105

www.parlament.md

23 mai 2013

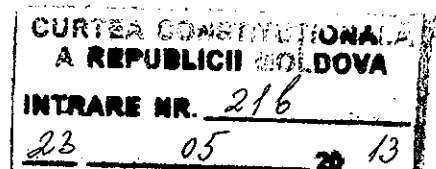
SS Nr. 25

Curtea Constituțională a Republicii Moldova

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu art. 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin. (1) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

I. AUTORUL SESIZĂRII

1. Serghei Sirbu
2. Deputat în Parlament
3. bd. Ștefan cel Mare 105
4. tel. 022268149

II. OBIECTUL SESIZĂRII

Prin prezenta se solicită interpretarea oficială a articolelor 16 alin. (2), 38 și 72 alin. (3) lit. a) din Constituția Republicii Moldova sub următoarele aspecte:

1. Este în drept Parlamentul, în temeiul art. 72 alin. (3) lit. a) din Constituție, să reglementeze orice sistem electoral, inclusiv sistemul majoritar cu votarea pe circumscripții uninominale luând în considerație faptul că:
  - autoritățile nu controlează întreg teritoriul Republicii Moldova și nu au posibilitate, la acest moment, de a constitui circumscripții și a organiza efectiv alegeri pe acest teritoriu;
  - un număr considerabil de cetățeni ai Republicii Moldova domiciliază în afara țării unde posibilitățile statului în domeniul electoral este limitat?
2. Este în drept Parlamentul, luând act de prevederile art. 16 alin. (2) și 38 din Constituție, să impună anumite restricții a dreptului la vot cetățenilor Republicii Moldova, în special, restricții legate de deținerea anumitor acte de identitate?

III. CADRUL NORMATIV PERTINENT

1. **Constituția Republicii Moldova**

Articolul 1
Statul Republica Moldova

- (1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.
- (3) Republica Moldova este un **stat de drept**, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 2

Suveranitatea și puterea de stat

- (1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.
- (2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

- (1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.
- (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 5

Democrația și pluralismul politic

- (1) Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.
- (2) Nici o ideologie nu poate fi instituită ca ideologie oficială a statului.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

- (1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.
- (2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Articolul 16

Egalitatea

- (1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.
- (2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 38

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți pînă în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcînd cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

Articolul 39

Dreptul la administrare

(1) Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.

(2) Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică.

Articolul 54

Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

Articolul 61

Alegerea Parlamentului

(1) Parlamentul este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Modul de organizare și de desfășurare a alegerilor este stabilit prin lege organică.

(3) Alegerile deputaților în Parlament se desfășoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului precedent.

2. LEGISLAȚIA INTERNAȚIONALĂ

Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale

Articolul 14. Interzicerea discriminării

Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Protocolul I

Articolul 3. Dreptul la alegeri libere

Înaltele părți contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condițiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ.

Declarația Universală a Drepturilor Omului

Articolul 7

Toți oamenii sunt egali în fața legii și au dreptul fără deosebire la o protecție egală a legii. Toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar încălca prezenta Declarație și împotriva oricărei provocări la o astfel de discriminare.

Articolul 21

1. Orice persoană are dreptul să participe la conducerea treburilor publice ale țării sale, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți liber aleși.

2. Orice persoană are dreptul de acces, în condiții de egalitate, la funcțiile publice ale țării sale.

3. Voința poporului este baza puterii de stat, această voință trebuie să fie exprimată prin alegeri oneste care trebuie să aibă loc periodic, prin sufragiu universal egal și prin vot secret sau după o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului.

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice

Articolul 2

1. Statele părți la prezentul Pact se angajează să respecte și să garanteze tuturor indivizilor care se găsesc pe teritoriul lor și țin de competența lor drepturile recunoscute în prezentul Pact, fără nici o deosebire, în special de rasă, culoare, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

Articolul 25

Orice cetățean are dreptul și posibilitatea, fără nici una din discriminările la care se referă articolul 2 și fără restricții nerezonabile:

a) de a lua parte la conducerea treburilor publice, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți liber aleși;

b) de a alege și de a fi ales, în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal și egal și cu scrutin secret, asigurând exprimarea liberă a voinței alegătorilor;

c) de a avea acces, în condiții generale de egalitate, la funcțiunile publice din țara sa.

Articolul 26

Toate persoanele sunt egale în fața legii și au, fără discriminare, dreptul la o ocrotire egală din partea legii.

În această privință legea trebuie să interzică orice discriminare și să garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egală și eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

IV. ARGUMENTELE DE RIGOARE

1. Conform art. 134 din Constituție, unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova este Curtea Constituțională.

Una din atribuțiile de bază ale Curții Constituționale, potrivit art. 135 alin. (1) lit. b) este interpretarea Constituției.

Analizând aceste norme constituționale, în virtutea activității și atribuțiilor ce ne revin în situații concrete am constatat unele ambiguități la aplicarea unor prevederi din Constituție, caz ce poate fi soluționat doar de către Curtea Constituțională prin interpretarea oficială a acestei norme.

Pentru a arăta neclaritatea unor norme constituționale, la aplicarea în practică la o situație concretă, aducem la cunoștință următorul exemplu.

Într-o perioadă foarte scurtă (două săptămâni) Parlamentul Republicii Moldova a adoptat iar ulterior a abrogat unele modificări esențiale la Codul electoral care se refereau la sistemul electoral și dreptul cetățenilor de a vota în baza pașapoartelor de tip ex-sovietic.

Astfel, forul legislativ suprem al statului a încercat să schimbe sistemul electoral, de la unul proporțional, cu votare pe o singură circumscripție electorală la un sistem

mixt (proporțional și majoritar) cu votare pe circumscripție națională și circumscripții uninominale.

Aceste modificări au stîrnit reacții controversate, în special dat fiind situația în care o parte din teritoriul țării nu este controlat de autoritățile constituționale de la Chișinău și organizarea alegerilor, constituirea circumscripțiilor uninominale și desfășurarea alegerilor propriu-zise pentru cetățenii din stînga Nistrului este una foarte problematică.

Totodată, mulți cetățeni ai Republicii Moldova domiciliază peste hotarele țării și asigurarea lor cu drepturi electorale egale, de asemenea, este pusă în pericol.

O problemă nu mai puțin sensibilă a părut și în cazul încercării de a interzice votarea în baza pașapoartelor ex-sovietice în situația în care încă mulți cetățeni dețin aceste acte iar unii nu doresc schimbarea lor din diverse motive.

2. Conform art. 1 din Constituție, Republica Moldova este un stat suveran și independent unitar și indivizibil, este **un stat de drept, democratic**, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valorile supreme și sunt garantate.

Potrivit art. 2 alin. (1) din Legea Supremă, suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

Art. 16 din Legea Supremă garantează egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor Republicii Moldova.

Conform art. 38 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, **Voința poporului constituie baza puterii de stat**. În același timp, reieșind din alin. (1) din art. 39 din Constituție, cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.

Art. 61 alin. (1) prevede că Parlamentul este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Dreptul de a alege este un drept politic al cetățeanului Republicii Moldova, care are drept obiect de reglementare participarea cetățenilor la guvernare. Această prevedere urmează a fi corelată cu art. 2 din Constituție care prevede că suveranitatea națională aparține poporului, care o exercită direct și prin organele sale reprezentative.

Dreptul electoral de a alege și a fi ales este unul din drepturile fundamentale. Acest drept este prevăzut și într-un șir de tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.

Unul din principiile de bază ale alegerilor este egalitatea. Acest principiu stabilește că toți cetățenii participă la alegeri în condiții egale. Acest principiu asigură prin acordarea tuturor alegătorilor a unor posibilități egale din punct de vedere juridic, începînd cu înaintarea candidaților, participarea în campania electorală și votarea propriu-zisă.

În cadrul oricărui scrutin fiecare alegător are dreptul la un singur vot într-o circumscripție și fiecare vot are putere juridică egală.

Restricțiile prevăzute de lege a dreptului de vot sunt exhaustive și nu pot fi lărgite prin alte modalități neprevăzute de lege.

Luînd act de prevederile constituționale devine absolut evident faptul că toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii indiferent de domiciliu și alte criterii. Este evident că toți cetățenii Republicii Moldova au drepturi electorale egale, indiferent dacă se află pe teritoriul țării sau peste hotare, indiferent dacă domiciliază pe malul drept sau stîng al Nistrului.

Fiecare cetățean trebuie să dispună de posibilitatea de a vota atît iar statul este obligat să asigure condiții egale de vot și să asigure cetățeanului condiții pentru a-și realiza acest vot.

În raioanele din stînga Nistrului locuiesc aproximativ 230 000 alegători cu drept de vot și modificarea sistemului electoral a putea duce la violarea normelor constituționale privind egalitatea drepturilor, dreptul de a alege și altele.

O situație similară o atestăm și față de cetățenii domiciliați peste hotare.

Normele și recomandările internaționale, de asemenea, vin cu cerințe în adresa autorităților naționale de a asigura drepturi egale la vot cetățenilor țării.

Codul bunelor practici în materie electorală, adoptat de către Comisia de la Veneția în anul 2002 dă o explicație foarte clară ce înseamnă egalitatea votului. Fiecare alegător, în principiu, are dreptul la un singur vot. În cazul în care sistemul electoral acordă alegătorilor dreptul la mai multe voturi, fiecare alegător beneficiază de același număr de voturi.

Totodată se operează cu termenul de egalitatea mandatelor. Astfel, mandatele trebuie repartizate în mod egal pentru toate circumscripțiile electorale.

Este necesar de a menționa faptul că atât timp nu este soluționat diferendul transnistrean și Republica Moldova nu controlează acest teritoriu, nu va fi posibil crearea circumscripțiilor uninominale iar ca și consecință va fi afectat principiul votului egal și universal, pe întreg teritoriul țării, deoarece nu vor putea fi create circumscripții uninominale iar cetățenii domiciliați în stînga Nistrului vor fi limitați în dreptul de a alege.

Într-o situație similară se vor afla și cetățenii aflați peste hotarele țării care, de asemenea nu vor putea alege în circumscripții uninominale fiind astfel limitați în dreptul lor de vot.

3. Potrivit datelor oficiale, circa 230 mii de cetățeni ai Republicii Moldova continuă să dețină și să utilizeze pașapoarte de tip ex-sovietic.

Printr-o eventuală restrîngere a dreptului de a folosi aceste acte la alegeri va fi încălcat în mod direct dreptul acestor cetățeni de a vota dat fiind că fără un act de identitate nu vor fi admiși la votare.

De remarcat că acești cetățeni nu au fost decăzuți din drepturile civile și politice, nu au fost decăzuți din dreptul de a vota și nici nu se încadrează în categoria acelor cetățeni cărora le este restrîns acest drept, precum este prevăzut în art. 13 din Codul electoral.

Alegerile legitimizează puterea. Prin alegeri, poporul își desemnează reprezentanții săi iar prin mandatul încredințat, le transmite împuterniciri de realizare a suveranității.

Pașapoartele de tip ex-sovietic modelul anului 1974, în corespundere cu Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte, fac parte din categoria actelor de identitate din sistemul național de pașapoarte a Republicii Moldova. Actele normative ale Guvernului au stabilit un termen de valabilitate nelimitat al acestor acte pentru uz intern. Cu aceste acte cetățenii au un șir de drepturi civile care nu au fost anulate. A fost anulat doar dreptul de a vota cu aceste documente.

În situația în care statul anulează doar dreptul de vot cu aceste acte, fără a asigura efectiv o înlocuire rapidă și sigură cu alte documente, este evidentă încălcarea normelor constituționale referitoare la egalitatea în drepturi și dreptul de vot.

Articolele 16, 38 și 72 din Constituție nu dau un răspuns clar la unele chestiuni legate de egalitatea votului în anumite cazuri specifice în care se află Republica Moldova

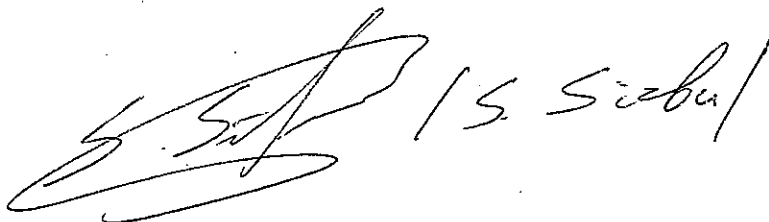
și are oare Parlamentul un drept discreționar să decidă cum să acționeze în vederea asigurării dreptului electoral al cetățenilor sau este limitat, prin normele constituționale, la o anumită atitudine.

V. CERINȚELE SESIZĂRII

Avînd în vedere că problema descrisă nu poate fi soluționată, la moment, prin altă procedură legală, în vederea eliminării ambiguităților, divergențelor juridice, precum și pentru determinarea sensului exact al normei constituționale, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, art. 4 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 din Codul jurisdicției constituționale, solicităm Curții Constituționale să interpreteze prevederile articolelor 16 alin. (2), 38 și 72 alin. (3) lit. a) din Constituția Republicii Moldova sub următoarele aspecte:

1. Este în drept Parlamentul, în temeiul art. 72 alin. (3) lit. a) din Constituție, să reglementeze orice sistem electoral, inclusiv sistemul majoritar cu votarea pe circumscripții uninominale luînd în considerație faptul că:
  - autoritățile nu controlează întreg teritoriul Republicii Moldova și nu au posibilitate, la acest moment, de a constitui circumscripții și a organiza efectiv alegeri pe acest teritoriu;
  - un număr considerabil de cetățeni ai Republicii Moldova domiciliază în afara țării unde posibilitățile statului în domeniul electoral este limitat?
2. Este în drept Parlamentul, luînd act de prevederile art. 16 alin. (2) și 38 din Constituție, să impună anumite restricții a dreptului la vot cetățenilor Republicii Moldova, în special, restricții legate de deținerea anumitor acte de identitate?

Cu cea mai înaltă considerație pentru Onorata Curte,

15. 5. 2014